
DOKUMENTUM

A SZELLEMI SZESZTILALOM IDŐSZAKÁNAK SPIRITUSZCSEMPÉSZE

Weöres Sándor hetvenöt éves

JUHÁSZ GÉZA

Magvas tanulmányok, prózai és verses köszöntők szólnak napjainkban a költőről, a költőhöz, amint az ilyen kerek évfordulóhoz és ilyen nagy alkotó egyéniséghez illik. Az alábbiakban nem ezek sorát kívánom szaporítani, csupán a Weöres Sándor és Károlyi Amy költőházaspár első jugoszláviai látogatásának emlékeit próbálom előbányászni emlékezetemből, s lehetőleg felidézni az első itteni benyomásokat róluk, részben pedig az övékét rólunk, jugoszláviai magyarokról, kulturális és irodalmi életünkről.

Erre az első látogatásra 1964 szeptember utolsó, illetőleg október első napjaiban került sor. Mielőtt azonban a Forum Könyvkiadó nevében 1964 nyarán Weöres Sándor és Károlyi Amyt külön-külön meghívtam volna jugoszláviai látogatásra, már létrejött a levélbeli kapcsolatot családunk és a költőházaspár között.

Történt ugyanis, hogy ötödikes elemista leányom, Ilda azt kapta házi feladatul énektanárnőjétől, hogy írjon egy dalt, illetőleg szerezzen zenét, dallamot egy versre. (A házi feladat persze személyre volt szabva, mivel a tanárnő jól tudta, hogy a leány zongorázni tanul a zeneiskolában.) Egy gyermekeknek, óvodásoknak szánt verseskönyvben ráakadtak a *Szánccsengőre*, de az igazsághoz tartozik, hogy a *Szánccsengő* mellett nem a költő neve, hanem a vers megzenésítésre kínáló gyönyörű muzsikája és ritmusa állított meg. Bizony, elég keveset tudtam, tudtunk akkor még a költő Weöres Sándorról.

A házi feladat időre elkészült, s amint később kiderült, a tanárnő elküldte a szerzeményt az újvidéki Rádióiskola dalszerzési versenyére. A Rádióiskola Szerkesztősége 1963—64. december—januári közlönyében újra meghirdette a „hasznosnak bizonyult” versenyt, s ebből az alkalomból közölte a zongoránál ülő kis „zeneszerző” fényképét, a *Szánccsengő* kottáját s mindhárom versszakát. Többek közt ezt írta róla:

„Adásunkat ennek a versenynek a népszerűsítésére iktattuk műsorunkba. A *Száncsengő* című kis dalt Juhász Ilda V. osztályos Novi Sad-i tanuló szerezte, a kis alkotásával a tavalyi dalszerzési versenyünk legjobbjai közé került. A természetes mollban írt dalt az adásban más hangnemben tanítjuk be. Néhány hanggal feljebb transzponáljuk, mert ezek a mély hangok nem felelnek meg a gyermekek hangskálájának...

A dalt Németh Rudolf, a Novi Sad-i opera énekeese adja elő, az eredeti hangnemben.”

A Rádióiskola közlönyének ezt a számát a kislány elküldte a költőnek, valószínűleg levél kíséretében, s szinte postafordultával megérkezett címére a *Bóbita* kötet a következő dedikációval: „Juhász Ildának köszönettel, gratulációval a szép dallamért, Weöres Sándor. Budapest, 1964. I. 17.)”

Tíz nap elteltével (jan. 27-i dátummal) levél is érkezett:

„Kedves Ilda,

köszönöm a szép megzenésítést és a zenei folyóiratot (sic!). Itt küldöm szeretettel egyik könyvemet. Kérem kedves értesítését, hogy rendben megérkezett-e.

Megbocsásson, hogy sokára válaszolok: közben beteg voltam, és megválaszolatlan postám és elvégezetlen munkám özönné növekedett. További szép megzenésítéseket kívánok: próbálja meg Arany János szerb ritmusú versét: »Duna vizén lefelé úsz a ladik«. Az én könyvemben is talál erősen ütemeseket.

Az év folyamán talán sikerül Novi Sadba látogatnom, találkozunk-e, gyermek? Szeretettel köszönti öreg híve

Weöres Sándor”.

A „gyermek” minden bizonnyal értesítette „öreg hívét”, hogy a *Bóbita* rendben megérkezett, de valószínűleg arról is, hogy iskolája, a Nikola Tesla szívesen látná vendégül a költőt, mert a következő, 1964. máj. 21-i keltezésű levelében többek között ezt írta: „Remélem, idén szept. vagy okt. folyamán meglátogathatom Magát és az iskoláját”.

A hivatalos meghívót a könyvkiadó nevében — a költő válaszából ítélve — már e sorok írója küldhette, s erről 1964. aug. 7-i keltezéssel érkezett válasz:

„A két meghívó rendben megérkezett, meleg hálával köszönjük, feleségem is, én is.” Majd ismét betegségről, kórházról s egyéb felgyülemlett akadályokról esik benne szó, és a következő sorokkal zárul: „Egyelőre nem” is sejtem, mikor leszünk utazásra alkalmas állapotban. Ildát szeretettel üdvözlöm. Hálás köszönettel és tisztelettel

Weöres Sándor”.

Weöres Sándorék első látogatásának programja igen zsúfoltnak ígérkezett, de még a tervezettnél is zsúfoltabbnak bizonyult. Tárgyalni kellett válogatott verseinek kétnyelvű (magyar—szerbhorvát) kiadásáról, programba kellett iktatni látogatásukat a Nikola Tesla általános isko-

lában és a szabadkai tanítóképzőben, de az utazás végcélja Dubrovnik volt, ahova rövid pihenőre utaztak. A költő azonban nyomban a bemutatkozások után hozzám fordult a következő kérdéssorozattal: „Hol van Ilda? Mikor láthatom a gyermeket? Miért nincs itt? Nem lehetne mindjárt idehívni?”

Délután láthatta családi környezetben.

Naplót sosem vezettem, s így Weöresék e jugoszláviai látogatásának programját sem tudom az eredeti sorrendben felidézni. Valószínű azonban, hogy már a következő napon sor került a Nikola Tesla iskola meglátogatására.

Erről így számolt be napilapunk riportere:

WEÖRES SÁNDOR A NIKOLA TESLA ISKOLÁBAN

A könyvhónap legszebb ajándéka — jegyezte meg az egyik gyerek kifelé jövet a teremből. Weöres Sándor, az ismert magyar költő és felesége, akik tegnap délelőtt a községi tanügyi tanács meghívására látogattak az iskolába, valóban feledhetetlen élményt nyújtottak az irodalom kedvelőinek.

A rövid műsorban két Weöres-verset magyarul, majd kettőt szerb fordításban olvastak fel a gyerekek. Utána az iskola énekkara előadta a költő egyik megzenésített versét. A dalok (sic!) szerzője Juhász Ilda, az iskola hetedikes tanulója.

A költő megköszönte a meleg fogadtatást. Először hallotta verseit szerb fordításban és megzenésítve*, majd a kérdések pergőtüzébe került. A költő és felesége mosolyogva, szívesen válaszolt. A beszélgetés végén az önképzőkör tagjai ajándékot és virágot adtak át kedves vendégeiknek.

A találkozás és ismerkedés első perceiben tehát azzal lepte meg költővendégünk a vendéglátóit, hogy mindenkinél előbb kívánt találkozni a versét megzenésítő zeneszerző-palántával. Az egyik következő napon pedig ezzel: „Hogyan juthatnánk el Bogyánba? Szeretnénk megnézni Žefarović 18. századi szerb festő csodálatos freskóit a kolostortemplomban”. Összenéztünk, mert őszintén megvallva sem Bogyánról, sem Žefarović falfestményeiről — legalábbis a jó emlékű főszerkesztő, Németh P. István és jómagam — eddig nem hallottunk. Sándor azt is tudta, hogy itt van az nem messze, Bácspaiánkán túl, Bács közelében. A Pestről alig néhány napja rékezett költő mesélte ezt nekünk, újvidékieknek!

Úgy tíz-tizenegy óra lehetett, ami azt jelenti, hogy a vállalat szolgálati autói már rég úton voltak, s így a főszerkesztő a könyvterjesztő osztály egyik alkalmazottját (később igazgatóját), Tóth Bagi Lajost kérte meg, fuvarozzon el bennünket Bogyánba. Aszfaltút akkor még

* Tehát nemcsak mi, a család sem tudott arról, hogy a kis alkalmi „zeneszerző” előtt olyan nagyságok jártak, mint Kodály Zoltán, aki épp a *Szán-csengőt* is réges-régen megzenésítette.

csak Palánkáig vezetett, s így onnan igencsak zötyögtetett bennünket a kis Fiat 750-es.

Kicsiny falu Bogyán, kicsiny a temploma is, de fal- és mennyezet-festményei valóban csodálatosak. A templom melletti kolostorban megkerestem a fiatal kalugyert, elmondtam, kikkel s mi járatban vagyok; készségesen elmagyarázta, mit ábrázolnak a freskók, hogy kell róluk folyamatosan „leolvasni” a bibliai történetet, azaz a jelenetsort; mesélt a freskók keletkezéséről, a festő Zefarovićról stb. Weöresék nagy figyelemmel hallgatták és számos kérdést intéztek a kalugyerhoz, akinek ez láthatóan nagyon tetszett. Nekünk meg az, hogy minden kérdésre tudott válaszolni. Ezt el is mondta a kolostorban, ahova meghívott bennünket további beszélgetésre, s török kávéval, pálinkával és szlatkóval kínálta.

Még odafelé menet egyetértésre jutottunk afelől, hogy a történelmi Bácsón nem lehet csak úgy átkocsikázni, megállás nélkül. Természetesen megtekintettük a törökök által lerombolt, Rákóczi hadai által felgyújtott vár falmaradványait, majd a falu központjában a ferences kolostort, egykori szeretetházat. Így már alkonyattal érkeztünk Palánkára. Mivel a történelmi és művészeti emlékek oltárán feláldoztuk az ebédet, immár tovább nem halogathattuk az étkezést. Miután a Duna-parti halászsárdában megrendeltük a vacsorát, jelentkeztem telefonon a főszerkesztőmnél, sejtetve, hogy jókora késésben vagyunk. A költő házaspár aznapi programjában ugyanis szerepelt még egy találkozó, ismerkedés Sinkó professzorral és feleségével. Pista barátom nagy nyomtatékkal emlékeztetett a megbeszéltd időpontra. Végül megegyeztünk abana, hogy ő majd igyekszik szóval tartani Sinkóékat, mi pedig sies-sünk, de nagyon. A találkozó megbeszéltd színhelye a Putnik Szálló ét-terme volt, s ők a megbeszéltd időpontban ott találkoztak.

A lassú kiszolgálás, a kiváló vacsora és az italok mellett még egy vendégmarasztaló tényező volt itt: a szerb népzene! Ezt egy igazi bácskai tamburazenekar szolgáltatta, s tudvalevő, hogy azok énekelnek is. Sándornak pedig, amint kiderült, egyik „gyöngéje” éppen ez a zene. Ezt néhány nappal később is megerősítette. Hiába sürgetett most már Pista barátom telefonon az indulásra, a társaság nem mozdult. Mire óriási késéssel végre megérkeztünk a Putnik Szállóba, Sinkóék már — sértődötten — rég hazamentek. Úgy tudom, hogy e két nagy író, sajnós, később sem találkozott soha.

A következő utunk Szabadkára vezetett, de nagy kerülővel: végigjártuk a Tisza mentét — Becse, Zenta, Kanizsa —, találkoztunk Kanizsán Koncz István költővel. Amint azonban az ilyen nagyon várt találkozáson történni szokott, nehezen indult és haladt előre a beszélgetés, mikorra pedig kialakult volna, már indulnunk kellett.

Palicshoz közeledve, Sándor megkérdezte, megállhatnánk-e itt né-

hány percre. Most kényelmes és gyors vállalati kocsival utaztunk, hivatalos sofőrrel, s így a megállónak nem volt akadálya. Amint a főbejáratától a tó felé sétáltunk a nagy fák szegélyezte nyílegyenes sétányon, Weöresék meghatottan kérdezték: ugye, itt sétálhatott Kosztolányi is? Ezután már csak Kosztolányiról, az ő ifjúkorának palicsi éveiről, hangulatáról beszélünk, s ha lehet sétával áhítatot, tiszteletet kifejezni — és lehet! —, akkor ez a séta valóban tisztelgés volt a nagy előd előtt. Még a kvóvetkező órák is Kosztolányi bűvöletében teltek el. Megkerestük szülőháza helyét, a gimnáziumot, ahol első irodalmi csatáit vívta, első sikereit aratta a kamasz költő.

Mivel utunk a Teréz templom felé vezetett (a tanítóképző ekkor a hajdani jogi kar épületében volt), megmutattam a vendégeknek a park szélén levő emlékművet is. Sándor pillantásra sem igen méltatta, csak elhaladtában mondta: patetikus giccs! Jobban érdekelte őket a templom hatalmas barokk építménye, majd belülről is megnézték, s egy röpke imára térdre ereszkedtek.

A tanítóképzőben rendezett irodalmi est Weöres Sándor és Károlyi Amy első félig-meddig nyilvános fellépése volt Jugoszláviában. Azért félig-meddig, mert ugyan erre is iskolában került sor, de míg az újvidéki Nikola Teslában csak a kisdíákok, néhány tanár és a rádióiskola, illetőleg a gyermeklap újságírója volt jelen, addig Szabadkára egy kisebb Weöres-hívó különtmény érkezett Újvidékről, élén Pap Józseffel, a *Híd* főszerkesztőjével, utánunk jött Kanizsáról Koncz István is, s voltak ott szabadkai írók, újságírók is.

Az író—olvasó találkozó közönségének nagyobb része csak most ismerkedett Weöres Sándor és Károlyi Amy költészetével, s bár a díákok láthatóan „készültek”, kérdéseik szinte kizárólag a műfordító Weöresnek szóltak. Afelől kérdezték, hogy hány nyelven beszél, s hányról fordít stb. A válasz lényege ez volt: vagy tízszer annyi nyelvről fordít, mint ahányat beszél; ezután beszélt a műfordítás technikájáról, türelmesen elmagyarázta, mi a nyersfordítás, hogyan ismerkedik meg az eredeti vers formai elemeivel, ritmusával, zeneiségével, majd e szavakkal fejezte be: „En valójában nem műfordító, hanem stilizátor vagyok.”

Az irodalmi est után népes társaságban vacsoráztunk, s a jó, baráti hangulatban már egy-két népdal is felhangzott Pap József irányításával, aki a „csak tiszta forrásból” legkövetkezetesebb híve. Ő javasolta induláskor, hogy ezt folytatandó, álljunk meg a topolyai motelban, s próbáljuk Sándort is dalra bírni. Ebből azonban semmi sem lett. A motel „különterme” fölött, ahol mi helyet foglaltunk, a nagy éterem erkélyén játszott a zenekar. Amint ezt a költő meghallotta, csendre intette a társaságot, és lelkesen kiáltott fel: „Halljátok ezt a gyönyörű, apró csipkézetet?!” A harmonikás ugyanis épp egy szerb körtánc dallamát cifrázta.

Weöres Sándorék 1964. évi jugoszláviai látogatásának legfőbb indí-

téka válogatott verseinek tervbe vett kétnyelvű (magyar—szerbhorvát) kiadása volt.

Ezzel kapcsolatban emlékeztetni kell a Forum Könyvkiadó *A magyar irodalom szerbhorvát fordításban* című könyvsorozatára. A sorozatot kettős irodalompolitikai célkitűzés hívta életre: 1. a Forum lépje túl a kisebbségi-nemzetiségi kereteket, s váljék országos jelentőségű könyvkiadóvá. (Ezért vállalkozott a jugoszláv irodalmak kivételes értékű műveinek bibliofil kiadására is.) 2. Közvetítse a jugoszláv olvasóközönség felé a magyar irodalom legnagyobb értékeit a saját, kritériumai szerint, mindenféle más irodalompolitikai megítéléstől függetlenül. Ilyen gondolásból indult a sorozat Illyés Gyula *Puszták népével* (1961), folytatódott Déry Tibor *Nikijével* (1963), majd az *Ebéd a kastélybannal* (1964). (Az Illyés-műveket Mladen Leskovac, a Déry-regényt pedig Aleksandar Tišma fordította.) Ezekkel párhuzamosan készültek, s már 1961-ben megjelentek a kétnyelvű verseskönyvek is: Ady Endre: *Vér és arany — Krv i zlato*; József Attila: *Külvárosi éj — Noć predgrada*; Radnóti Miklós: *Meredek úton — Strmom stazom*. (Mindhárom Danilo Kiš átköltésében. Az Ady-kötet bevezetőjét Sinkó Ervin, a Radnóti-kötetet Aleksandar Tišma írta, a József Attila-kötet élén a Curriculum vitae áll.)

Ez utóbbi kiadványok sorát folytatta a Forum a tervezett Weöres-válogatással, s ezért hangzott így a *Magyar Szó* újságtírójának (V. G., azaz Vukovics Géza) egyik első kérdése a költőhöz:

„— Hogyan tetszik a sorozat meg az eddig szerbhorvát nyelven bemutatott költők — Ady, József Attila, Radnóti Miklós — társasága?

— Tetszik, remélem folytatódik — válaszolta Weöres —, s helyet kap még Illyés, Babits, Juhász Ferenc, Kosztolányi... Olyan vállalkozás ez, amelyről példát vehetnek bárhol a világon.”

Ezután műfordítói munkásságáról és terveiről kérdezte a riporter. „Nagy feladatot vállaltam — kezdte válaszát a költő —, azt, hogy átfogó világirodalmi antológiát készítek, mely korok, népek költészetét ölelné fel. Őt, hat, talán tíz évre való munka ez, de ösztökél az a tudat, hogy az anyag fele már megvan. A válogatás talán tízkötetes lesz, de ez majd csak később derül ki. Mindenesetre helyet kapnak az ókor úgynevezett klasszikus meg nem klasszikus népei, a természeti népek, értem ez alatt az afrikai, ausztráliai költőket, továbbá az úgynevezett régi, félreeső népek költészetét, továbbá sorra kerülnek a germán népek, a román meg szláv népek poétái, az ind, a kínai meg japán költők, végül külön kötetet kap a finnugor költészet.”

A saját költői terveiről ezt mondta: „Eddig több ezer verset közzétettem, de úgy látom, jobb lett volna megszűrni az anyagot. Ezentúl csak a legjavát adom. Ha majd összegyűlik egy két-három kötetre való anyag, abból kiválogatok egy kötetre valót. Meggyőződésem

ugyanis, hogy a legtömörebben fejezték ki magukat azok, akik egész életükben száz verset jelentettek meg vagy még annyit sem.”

Első itt-tartózkodása alkalmával beszélgetést folytatott Weöres Sándorral az újvidéki rádió szerkesztője, Aladics János is. (Az interjú a *Magyar Szó* Rádióújság című mellékletében jelent meg nyomtatásban.) Bevezetőül a következőkről tájékoztatta hallgatóit:

„Weöres Sándor és Károlyi Amy, az ismert magyar költő házaspár a Novi Sad-i Forum Lap- és Könyvkiadó Vállalat vendégeként a hét elején a tartományi fővárosban járt, és megismerkedett néhány vajdasági magyar költővel és műfordítóval, az irodalmi osztály szerkesztőivel, valamint a kiadóház munkásságával. Szerdán Minda Tibor, a Forum főigazgatója cocktailpartyt rendezett a vendégek tiszteletére.”

Első kérdése Aladics Jánosnak is a műfordító Weöres Sándorhoz szólt: „Tervben van — mondta a költő —, hogy folytatom megkezdett Momčilo Nastasijević-fordításomat. Nagyon szeretem ezt a különös, tömör, nehéz költészetet. Nastasijevicet, azt hiszem, sem a saját hazájában, sem a világon még igazán nem ismerték föl. Szerintem a XX. század egyik legnagyobb költője, s ezt talán maguk a honfitársak sem tudják. A rádióriporter azt is tudta, hogy a költő házaspár pihenőre Dubrovnikba készül, s erre vonatkozott a következő kérdése. „Hiszem, hogy a város, melynek hatalmas költészete volt a reneszánsz és barokk korban, feltétlenül hatással lesz rám, annál is inkább, mert Dubrovnik régi költőit már fordítottam magyarra” — válaszolta Weöres.

Vukovics Géza ezzel vezette be a költővel folytatott beszélgetést: „A látogatásra annak kapcsán került sor, hogy a Forum gondozásában még az év végéig megjelenik Weöres Sándor válogatott verseinek kétnyelvű (magyar—szerbhorvát) kiadása.” Az év végéig ugyan nem, de 1965-ben megjelent a *Preobraženja — Atváltozások* című kétnyelvű kötet. „Keresztlevele” szerint anyagát a *Hallgatás tornya* és a *Tűzkút* (1957, 1964), valamint a költő által rendelkezésre bocsátott kéziratokból válogatott Ács Károly, fordította — ugyancsak Ács Károly nyersfordításait felhasználva — Ivan V. Lalić költő. A kötet élén Weöres Sándor *Pozdrav* (Köszöntés) című vallomása áll *Umesto predgovora* (Előszó helyett) alcímmel — csak szerbhorvát fordításban, míg a verseket párhuzamosan közli a könyv eredetiben és Lalić átköltésében. A szöveg alatt az 1963-as évszám áll. Vajon ebből az alkalomból írta a költő? Magyarul ugyanis — tudomásom szerint — csak 1970-ben jelent meg a *Weöres Sándor egybegyűjtött írásai I—II. kiadványban*. Úgy gondolom, érdemes néhány gondolatot idézni e *Köszöntő*ből annak érdekében, hogy mit kívánt előrebocsátani a költő a verseivel első ízben találkozó szerbhorvát olvasónak, hogyan vallott a saját költészetéről, költő és költészete utókoráról stb.

„A negyven évnél hamarább érkező III. évezrednek küldöm könyvet, nem sejtve, meddig őrzi meg, és kedvére való-e, de bizakodva, hogy

rácáfol a Menschendämmerung „profeciára; és remélve, hogy nem peszsimizmust és nihilizmust lát ez írásokban, inkább kacag a spiritusz-csempészen, amit a szellemi szesztilalomnak már véget ért időszakában üztem, s ugyanazzal a derűvel néz vissza öreg szemembe, mint én előre az ő kedves, fiatal szemébe.



Nem áhítok sikert és dicsőséget a jelentől, még kevésbé a jövőtől. A költők úgy gondolnak az utókorra, mint csalhatatlan isteni ítélőszékre; pedig taknyos csecsemő, örüljön, ha kicserélem a vizes pelenkáját, nekem ne osztogasson babért. Birkózzék velem, mint kisgyerek az apjával, és a birkózásban erősödjék. Mihelyt számára elfogadható leszek, szabályokat gátakat farag belőlem: még síromban is azokkal tartok, akik nem tisztelik rám fogott vagy valódi rigolyáimat, bátran túllépnek a bearanyozott hülyén, olyan kezdemények és tetők felé, amilyenekről én nem is álmodhatok”.

Utószó helyett Bori Imre Weöres Sándor című rövid tanulmánya jelent meg a kötetben. Ebből is szükségesnek tartom egy-két gondolat kiragadását, ment egyrészt a Weöres-költészet itteni recepciójának egyik jelentős darabja, másrészt látható, hogyan kívánta a szerbhórvát olvasónak bemutatni a költőt itteni legjobb értője és magyarázója:

„Weöres költészete mind közelebb került eszményképeiéhez, s ezen az úton csakhamar a látszólagos imitáció és a játékoság költői világába érkezett. Ki kell hangsúlyoznunk, hogy ez az imitáció csak látszólagos, nem valóságos, mivel a költő, elsajátítva a ritmikai formulákat, újraalkotja a kölcsönzött formát, termékenyítően használja föl őket, annál is inkább, mert legtöbbször zenei ihletésűekről van szó: valcer, song, népdalok, az ómagyar versek ritmusa —, s ezek már költészetének kezdetén is összefonódnak a maláj álmódosásokkal. De a görög kisepikai formát is magáévá tette, és írt hosszabb, mitológiai témájú verseket is, amit már egy cím is jól szemléltet: Teomakhosz. És a játékoságot sem köznapi értelemben kell felfogni: ha komoly, nagy kérdésekről szól, verseiben mindig felfedezni a könnyedséget és a játékoságot.



Költészete tehát kutatás és kísérletezés, amelynek sűrítéséhez is immár elérkezett, s nem nyugodott bele abba, amit bölcsességgel és fájdalommal tudomásul kellett volna vennie: hogy a létezés kettéhasadt életre és halálra, a kozmosz égre és földre, a világ emberre és természetre, az ember férfira és nőre, testre és lélekre.”

Lengyel Balázs írja a költőnkéről, párhuzamba állítva őt a nagy tekin-

télyű és megfellebbezhetetlen ítéletű kritikussal, Gyulai Pállal: „Gyulai Pál egész életében nem mondott olyan megsemmisítő kritikát, mint Weöres Sándor tud, egyetlen mondatban, halkán, szelíden, örök érvénynyel”. Két ilyen megnyilatkozása vésődött kitoröhlhetetlenül az emlékezetembe. Egy alkalommal a formabontásról, a szabad versről folyt a vita, és Weöres azt fejtegette, hogy szabad verset írni, formát bontani csak az tud, aki mestere a formának. Egyik költőnk ezt magára vette, s így védekezett:

— Tudok én szonettet is írni.

— Nem látom a szabad verseiden — hangzott a válasz.

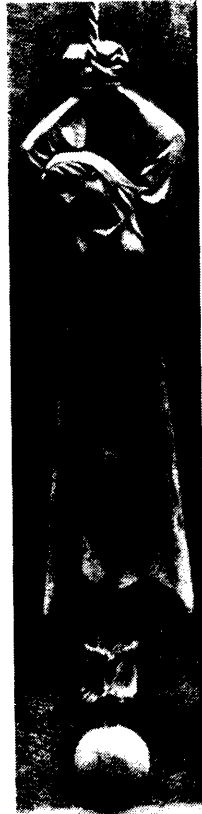
Más alkalommal ismét egyik költőnk valamilyen elismerést próbál kipréselni Weöresből, de az sehogysem akart felhangzani. A költő unszolására, provokálására, Weöres türelmét vesztvé, csak ennyit mondott:

— Értsd meg, ki kell rúgni a ház oldalát! Nem fogsz igazán nagy verset írni, míg ki nem rúgod a ház oldalát.

Amint a bevezetőben említettem, Weöres Sándor és Károlyi Amy 1964. évi első látogatása idején még inkább csak a műfordító Weöres Sándort tartottuk számon, mint a „költői költőt”. De hogy mit eredményezett ez az első ismerkedő-bemutató látogatás, s alig öt-hat év alatt hogyan vált Weöres Sándor a jugoszláviai magyarság körében az egyik legismertebb és legnépszerűbb magyar költővé, annak bizonyosságul hadd idézzem Fehér Ferencet, aki a költő házaspár első igazán nyilvános fellépéséről számolt be a *Magyar Szó* hasábjain 1970-ben. Az irodalmi estre az újvidéki rádió M-stúdiójában került sor az itteni és a magyar rádió együttműködése keretében. Bevezetőt Bori Imre mondott, közreműködött Berek Kati, Romhányi Ibi, Mensáros László, Szemes Mari, Szersény Gyula és „egy rokonszenves trió”: Csengery Adrienne (ének), Kecskés András (gitár), Stadler Vilmos (cölöpflóta); szerkesztette Dorogi Zsigmond, rendezte Bozó László.

Fehér Ferenc a következő sorokkal vezette be írását: „Tíz-tizenkét évvel ezelőtt a *Hallgatás tornyának* egy-két ritka kincset képező példányával volt még csak jelen irodalmi életünk mindennapjaiban Weöres Sándor; az akkor induló fiatal jugoszláviai magyar költők nem egyike ezekből másolgatta füzetébe és oldotta magába a Weöres-versek hasonlíthatatlan, kábitó nyelvi és képi varázsait, majd kisiskolásaink olvasókönyveibe, gyermeklapjaikba, kaptak tárt ajtóts bebocsátást a *Bóbita*-versek tündéri, játékos sorai... Az évek során aztán könyvesboltjainkba is eljutottak a költő újabb kötetei; az *Egybegyűjtött írások* igazi könyvsikert jelentett, a kedd esti szerzői est pedig végérvényesen megmutatta: milyen sok értő, lelkes híve, barátja van ennek a költészetnek a jugoszláviai magyar olvasók körében. Bízvást alkalmazhatjuk ezt a megjelölést, hiszen más vajdasági városokból érkezett vendégeket, első-sorban diákokat, pedagógusokat is láthattunk az M-stúdió széksoraiban.”

Mivel emlékező soraimat a Weöres költő házaspár és családunk kapcsolatával kezdtem, had fejezzem is be e kapcsolat fokozatos lazulásával, majd végleges megszakadásával. A „gyermek” ugyan 1970 tavaszán még „Weöres Sándor verseinek zeneiségé”-ről írta gimnáziumi érettségi (házi) dolgozatát, de hogy erről konzultált-e „öreg hívével”, s elküldte-e neki munkácskáját, arról nincs családi dokumentáció. A kommunikáció azóta teljesen egyirányúvá vált: Weöresék csak könyveikkel üzennek nekünk, ám ezeknek az üzeneteknek egészen különleges visszhangja kél a családban.



Ernst Barlach: Páni félelem, 1912